

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

VÝVOJ SOCIÁLNEJ PRÁCE V ZÁVISLOSTI OD ROZVOJA SPOLOČENSKÝCH VIED

Zlata Ondrušová¹, Michal Oláh²

Úvod

Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj sú definované odbory vedy a techniky a spoločenské vedy sú piatou zo základných šiestich skupín. Pod pojmom „spoločenská veda“ rozumieme súbor vedných disciplín o spoločnosti v celom jej historickom a synchronnom priereze a patria sem psychologické vedy, ekonomické vedy a obchod, pedagogické vedy, sociálne vedy, právne vedy, politické vedy, sociálna a ekonomická geografia, masmediálna komunikácia a ostatné odbory spoločenských vied. Spoločenské a humanitné vedy naberajú stále viac na dôležitosť a často sa stávajú riadiacimi zložkami spoločnosti a hospodárstva, čo potvrdzuje to, že aj primárne vedné disciplíny majú výrazný spoločenský a hospodársky význam a dopad na spoločnosť. Všetky zmeny vo vývoji sociálnej práce ovplyvnili rôzne teórie, medzi ktoré patria napríklad spoločenské teórie, filozofické a ekonomické teórie, sociologické, psychologické a pedagogické teórie a všetky naznačujú, že sociálna práca je potrebná v akomkoľvek období, nakoľko v každej dobe sa vyskytujú ľudia strádatíci po pomoci niekoho, kto oplýva určitými predpokladmi pre prácu sociálneho pracovníka, ako je kompetentnosť, vzdelanie, informovanosť, empatia, ľudskosť a schopnosť pomáhať ľuďom v nepriaznivej životnej situácii³.

Spoločenské teórie sa zaoberajú spoločnosťou, jej spôsobom života, zodpovednosťou štátu za jej obyvateľstvo, postavením chudoby v spoločnosti, vplyvom bohatstva na spoločnosť, ľudskými právami a podobne. Medzi filozofické teórie, ktoré majú veľký význam v tvorbe dejín sociálnej práce, môžeme zaradiť autorov, ako je Hobbes a Hegel, Marx, Engels a Lenin, ktorí ovplyvnili v sociálnej oblasti vývoj na štyridsať rokov. Pápežské encykliky, kde v roku 1891 encyklika *Rerum novarum* Leva XIII priniesla riešenie robotníckeho problému, spoločné dobro je povinnosťou štátu, konať v prospech všetkých občanov. Pius XI. *Quadragesimo anno* 1931 rieši kritiku kapitalizmu, verejné bohatstvo pochádza z práce robotníkov, nutnosť pomáhať. Ján XXIII.

¹ Vysoká škola PRIGO

² Vysoká škola PRIGO

³ M. BEBLAVÝ, *Sociálna politika*. Prešov 2009, Adin. ISBN 978-80-8924-4478, s. 14.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

Mater et magistra 1961 sa venoval učiteľskému a materskému poslaniu cirkvi, socializácii jednotlivcov, spoločnému dobru a sociálnym vzťahom. Pavol VI. Populorum progressio 1967 rieši solidárny rozvoj ľudstva, zodpovednosť za vlastný osud, kresťanský pohľad na rozvoj. Ján Pavol II. Laborem exercens, Sollicitudo rei socialis, Centesimus annus 1991 - „storočná cesta cirkvi s človekom“ Lev XIII. Rerum novarum, r. 1989 pád socialistického režimu, úcta k demokracii, duchovné hodnoty kresťanskej viery a morálky dať do služieb človeka. Benedikt XVI. 2005 - Deus caritas est, charitatívna činnosť cirkvi. Pápež František v encyklike Laudato si = Buď pochválený 18.6.2015 popisuje starostlivosť o spoločný dom, hovorí o našej ekológii modrej planéty. Rieši životné prostredie z pohľadu zmyslu existencie človeka, ľudstva, pre aký cieľ sme prišli do tohto života, s akým cieľom pracujeme a bojujeme, prečo nás táto zem potrebuje....

Cirkev nepredkladá v encyklikách žiadne svoje modely ale ponúka tu sociálne učenie, ako potrebnú duchovnú orientáciu. Sociálne pápežské encykliky sa vyznačujú objektivitou, vyváženosťou a nestrannosťou. Vychádzajú z evanjelia a z požiadaviek ľudskej prirodzenosti. Analyzujú problémy do hĺbky, šírky a z rôznych pohľadov.

Ekonomicko – politické teórie sa zaoberajú vzťahom medzi občanom a štátom a naopak. Patria sem diela Gunara Myrdala alebo lorda Williama Henryho Beveridga. Sociologické teórie na hranici devätnásteho a dvadsiateho storočia boli významným stupienkom k sociálnej práci. Zaoberali sa najmä otázkou sociálneho štátu a miery solidarity a súdržnosti v spoločnosti. Z psychologických poznatkov boli prospešné pre sociálnu prácu najmä tie, ktoré boli zamerané najmä na vývoj osobnosti, motiváciu a vplyvy skúseností z detstva na formovanie osobnosti a jej správanie. Týmto spôsobom ovplyvnili vývoj sociálnej práce také osobnosti, ako napríklad Anna Freudová alebo Alfred Adler. Pedagogické teórie prišli s novými myšlienkami individuálneho vzdelávania, integrovaného vzdelávania a povinnosti vytvorenia podmienok aj pre handicapovaných jedincov na vzdelanie. Tu môžeme zaradiť napríklad Helenu Radlinskú, profesorku sociálnej pedagogiky.

Problematika sociálnej práce v poslednom období vyvoláva čoraz väčší záujem či už v radoch občanov, pedagógov alebo výskumných pracovníkov. Stúpajúci trend má aj záujem o štúdium v oblasti sociálnej práce, čím posúva problematiku tohto odboru na vyššiu odbornú úroveň. Musíme zdôrazniť, že vývoj aj v rozvinutej časti sveta za posledné desaťročia viedol k negatívnym javom v oblasti životnej úrovne a následne sa sociálna práca, ako systémové riešenie reťazových problémov, dostáva stále viac do popredia. Zvýšená potreba zvládania

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

novovzniknutých problémov, vytvára stále sa meniace situácie a z nich vyplývajúce následné otázky na hľadanie uspokojivého vysvetlenia. Na zložitost' problematiky poukazuje skutočnosť, že nie je možné nájsť ani medzi rozvinutými krajinami, dve krajiny s rovnakým riešením sociálnej politiky. Z toho možno jednoznačne usudzovať o polyfaktoriálnosti neľahkého zvládnutia sociálnej politiky, čo len podčiarkuje významnú spleť riešení. Komplikovanost' praktického riešenia problémov sociálnej politiky, zvyrazňuje potrebu zosilnenia teoretických podkladov. To je výzva pre zintenzívnenie činnosti v teoretických odboroch sociálnej práce. Výsledkom potom bude zvýšená efektivita konečných záverov v praktickom živote⁴.

Vývoj v oblasti sociálnych vied má prudko stúpajúci charakter, čo pripomína, že nemôže byť nikdy ukončený, pretože spoločnosť sama sa neustále vyvíja. Preto je nutné, aby výskum vrátane formulovania výsledkov a komunikovania nových odporúčaní a metód, potrebných pre prax, nepretržite pokračoval.

1. KONTINUÁLNE VZDELÁVANIE V ODBORE SOCIÁLNA PRÁCA

Význam vzdelania je mnohostranný, stalo sa celosvetovou témou. Vzdelanie má obrovský význam po každej stránke. V ekonomike je dôležitým faktorom zamestnanosti i zamestnateľnosti. Vzdelanie je aj významným kultúrnym činiteľom, pretože prostredníctvom lepšieho poznania možno presadzovať etické a právne hodnoty, budovať porozumenie, rešpekt, úctu, ktoré sú veľmi dôležité pre medzilidské vzťahy. Pri úvahách o formovaní informačnej spoločnosti pojem ľudský kapitál svojím obsahom presahuje čisto ekonomizujúce chápanie, podľa ktorého je tento pojem definovaný ako poznanie, zručnosti, kompetencie a iné charakteristiky jednotlivcov. V tomto prístupe ľudský kapitál zodpovedá v rovine vzdelania nemateriálnemu kapitálu, ktorý prináša zisk v podobe spoločenského postavenia a z neho vyplývajúcich ekonomických a sociálnych výhod. V tomto zmysle sa vzdelanie pokladá za investíciu do ľudských schopností. V komplexnom poňatí možno ľudský kapitál definovať ako získavaný v procese vzdelávania na všetkých stupňoch škôl, skúseností získané ďalším vzdelávaním a praxou pri práci i v ostatnom živote. Je vytváraný na základoch prirodzeného talentu, nadania a dopĺňaný ďalšími vlastnosťami ako sú cieľavedomosť, vytrvalosť, ctižiadostivosť, schopnosť komunikácie, ale i spôsobom obliekania, správania a

⁴ O. BOTEK, *Sociálna politika*. Piešťany 2009, PN Print. ISBN 978-80-970240-0-0, s. 33.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

vzhľadom nositeľa⁵.

Pracovné a technologické trhy sa dnes veľmi rýchlo menia, demografické výskumy obyvateľstva hovoria, že je nás menej, no predlžuje sa ľudský vek, populácia starne, predlžuje sa aktívny vek. Bude treba dlhšie pracovať, neskoršie ísť do dôchodku, rastú tým požiadavky na jedinca, čo spôsobuje potrebu vzdelávania u všetkých vekových skupín ľudského spoločenstva. Oblasť vzdelávania a prípravy pre trh práce je v súčasnosti na Slovensku jedným zo slabých článkov sociálnej politiky štátu. K príčinám tejto situácie radíme aj nízku úroveň kvalifikačnej a profesnej mobility pracovnej sily, nedostatočnú cielenosť programov vzdelávania a prípravy na individuálne potreby záujemcov o zamestnanie ale aj na požiadavky pracovných miest, rovnako aj v nedostatočnej úrovni orientácie vzdelávania a prípravy pre trh práce na potreby znevýhodneného segmentu uchádzačov a záujemcov o zamestnanie. V neposlednom rade máme nedostatočnú úroveň angažovanosti zamestnávateľov pri realizácii programov vzdelávania a prípravy pre trh práce⁶.

Edukácia ako sústava aktivít je zacielená na celoživotné rozvíjanie poznatkov, schopností, hodnotových postojov a iných osobnostných kvalít človeka, potrebných pre spôsobilosť v budúcich pozíciách a v procese seberealizácie osobnosti. Vzdelávanie a odborná príprava sú rozhodujúcimi faktormi pri plnení cieľov zvyšovať hospodársky rast v spoločnosti, konkurencieschopnosť na trhu práce a sociálne začlenenie. Potreba vzdelávania sa stáva nevyhnutnosťou vzhľadom na vznik nových pracovných činností ale aj potrebu novej pracovnej spôsobilosti. V rámci systému celoživotného učenia, plní vzdelávanie dospelých mnohé sociálne funkcie a saturuje rozmanité spoločenské potreby, ktoré sú dôsledkami globalizácie a spoločensko-ekonomických zmien nielen na Slovensku ale v rámci Európy a celého sveta.

Rozvoj technológií, nástup informačnej spoločnosti, globalizácia ekonomiky a premeny trhu práce podčiarkujú strategický význam vzdelávania, výchovy a učenia. Perspektíva rozvoja každej krajiny je učiac sa spoločnosť.

Kvalita vzdelávania by mala byť cieľom pre všetky vysoké školy, pretože vzdelanosť a kultúra ovplyvňujú politiku, právo i ekonomiku každej krajiny. Ak je ich nedostatok, každá krajina to cíti. Kultúra a vzdelanosť sú naozaj kľúčmi k budúcnosti nielen pre Slovensko a Európu, ale aj pre svet. Sú rozhodujúce pre mnohé otázky dneška i budúcnosti. Vzdelanie je

⁵ I. TOMEŠ, *Vzdelávací standardy v sociálnej práci: pro středoškolský, vyšší odborný a vysokoškolský stupeň vzdělání* (Ed.). Praha 1997, Sociopress. ISBN 80-902260-3-5, s. 45.

⁶ J. LEVICKÁ, *Na cestě za klientem*. Trnava 2006, ProSocio. ISBN 20-969454-0-8, s. 69.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

však zároveň aj kľúčom k minulosti. Ved' história magistra vitae est - história je učiteľkou života, aby sa neopakovali chyby a tragédie ľudstva, aby sme budovali na tom, čo už prežili a spoznali naši predkovia. Vzdelanie - to je cesta pre hľadanie pravdy, prijímanie pravdy a prežívanie pravdy. Poznanie a kultúra sa vďaka výchove a vzdelávaniu prenášajú z generácie na generáciu. Každá spoločnosť je totiž osobitým partnerstvom medzi tými, čo tu boli, medzi nami a medzi tými, čo prídu po nás. A to, čo našim potomkom zanecháme okrem hmotného dedičstva, je predovšetkým vedomie, svedomie a poznanie. A preto na vzdelaní naozaj záleží.

Tak ako vzdelávanie obohacuje každého človeka, rovnako každý človek obohacuje úroveň života v rodine či skupine. Ak vzdelaných rodín či skupín bude dostatok, je veľký predpoklad, že budú tvoriť vzdelanú a ekonomicky zdatnú spoločnosť. Kvalita a efektívnosť vysokoškolskej prípravy závisí vo veľkej miere aj od uplatňovania netradičných foriem vzdelávania. Globálna edukácia ako pedagogický projekt usiluje o prispôsobenie cieľov a metód vzdelávania potrebám súčasného i budúceho sveta. Spája moderné didaktické postupy s apelom na výchovu k zodpovednosti, kompetentnému správaniu vo vzťahu k okoliu, sebe a iným.

2. PRAKTICKÁ VÝUČBA SOCIÁLNEJ PRÁCE

Vyučujúci sociálnej práce dnes čelia mnohým výzvam. Študenti sa musia učiť ako konať prax na teoretickom základe, skúšať tieto teórie aplikovať do praxe sociálnej práce s rôznymi klientmi v ich konkrétnom pracovnom poli i rozvíjať profesionálne, etické a kreatívne použitie samého seba v sociálnej praxi a nájsť najlepší dôkaz pre výber ich zásahov a prostriedkov pre hodnotenie efektivity ich práce. V tejto kapitole ponúkame integračný model pre prax v sociálnej práci. V praktickej výučbe študenti dostávajú koncepčnú konštrukciu pre prax a príležitosť vyskúšať rozličné aspekty ich učenia sa na hodine v triede a v praxi.

Hlavným spájajúcim nástrojom pre skupinu študentov a danú tematickú oblasť je tzv. integračný denník. Písanie denníkov je vysoko efektívnym učebným nástrojom. Pomáha študentom odhaliť, pochopiť a rozobrať teóriu sociálnej práce. Písanie o tom, ako oni chápu jednotlivé teórie, testovanie aplikovania teórie do písomných materiálov, plánovanie zákrokov, riešení a hodnotiacich meradiel a hľadanie najlepších praktických dôkazov dávajú študentom možnosť premýšľať, ako využiť niečo zo seba samého, ich vlastný osobný štýl, vynárajúce sa sebavedomie v praxi, ich chápanie ťažkých vzťahových konceptov a ich schopnosť počúvať klientov na rôznych úrovniach a v rôznych situáciách.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

Cooper (2005)⁷ poukazuje nato, že denníky študentom pomáhajú pozerat' na veci z rôznych pohľadov a privedú študenta bližšie k aktuálnej skúsenosti. Písanie samozrejme vedie k učeniu. Sociálna práca je veľmi často najmä o komunikácii a písanie študentom pomáha vylepšiť si svoje komunikačné zručnosti. Denník je okno do jedinečného spôsobu, v ktorom každý študent chápe určitý problém. Písomné komentáre vyučujúceho v študentových záznamoch poskytujú podporu, vedenie, objasnenie a konštruktívnu kritiku. Študentova spätná väzba vyučujúcemu umožňuje modifikovať a prispôbovať obsah zápisov.

Denníky spúšťajú učebný proces založený na spolupráci, ktorá sa uskutočňuje v skupine. Spočiatku môže byť denník zložitý a môže vzbudzovať u študentov odpor a hnev. Pýtajú sa, čo tam majú písať, ako často ho majú písať a koľko strán majú písať.

Denníkové záznamy by mali byť pripravené pre každú skupinu a študenti by mali prinášať svoje denníky na semináre a zdieľať sa buď v malých skupinkách alebo s celou skupinou v ročníku (viac podnetov a živšia diskusia). Denníky môžu zahŕňať komentáre na požadované články, výňatky z práce študentov s klientmi, materiál z konferencií alebo rôznych diskusií. Študenti sú povzbudení v písaní o tom, čo sa učia a čo si precvičujú. Je to individuálny proces. Keďže vyučujúci sa pravidelne informuje o tom, aký pokrok robí študent, môže mu pomôcť alebo ho niekde usmerniť. Keďže študenti robia pokroky v ich denníkových zápisoch, stávajú sa viac spontánnymi v písaní a menej si uvedomujú počet strán.

Vyučujúci je počas seminára, kde sa pracuje s denníkmi veľmi aktívny, stretávajú sa s každou individuálnou skupinou aby počúval, objasňoval a zúčastňoval sa v procese objasňovania tém z materiálov študentov a navodzoval špeciálne teoretické koncepcie z literatúry, ktoré sú osožné v určovaní cieľov zaobchádzania s klientom alebo určitých zásahov. Študenti potom skúšajú tieto zákroky hraním rolí v malých skupinkách. Po takýchto rolách sa zvolajú všetci študenti a každá zo skupín má možnosť diskutovať o svojom probléme (proces) s celou skupinou.

Študenti často potrebujú asistovanie vyučujúceho, aby „zostal súčasťou procesu“ a testoval ich rozvíjajúce sa zručnosti v aplikovaní teórie do praxe (t.j. čo presne povedia klientom v skutočnosti). To je možno najnáročnejší aspekt cvičenia v skupine študentov, pretože sa môžu cítiť odhalení a pochopiteľne môžu potrebovať pomoc a usmernenie určitým smerom, keď prvýkrát začínajú. Vyučujúci znovu udáva tón uistením sa, že študenti sa stávajú

⁷ M. G. COOPER, *Sociálna práca v praxi*. 2. vyd. Boston 2005, Pearson, s. 112.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

spolupracovníkmi tým, že si navzájom pomáhajú aj vedecky, aj v umení správnej komunikácie.

Záznam procesu

Zhodujeme sa s Neumanom (1997)⁸, ktorý píše, že: „*Študentove spomínanie poskytuje pohľad do vnútra jeho absolútnej skúsenosti počas spolupráce, záznam procesu poskytuje pohľad do študentovho procesu myslenia, vedomého, aj podvedomého správania sa počas interview.*“

Študenti sú vyzvaní zaznamenať časti záznamu procesu do ich denníkov. Vybrané záznamy by mali odzrkadľovať študentove pokusy rozprávať s klientmi v rámci konštrukcie rôznych teoretických modelov.

Sme si vedomí, že študenti odmietajú písomné záznamy procesov, a zaneprázdnení vyučujúci často umožňujú, aby bol celkový záznam nahradený ústnym dialógom. Aj napriek tomu, je to práve dialóg medzi študentom a klientom, ktorý má byť študovaný, aby sme sa uistili, ako študent aplikuje teoretické konštrukty (Graybeal a kol. 1995)⁹. Veríme, že záznam procesu je dôležitý pre učenie a mali by sme pokračovať učiť ho študentov sociálnej práce na obidvoch úrovniach. Abramson at al. (1990)¹⁰ poukazujú na to že „to, čo vyučujúci urobí so záznamom procesu je dôležitejšie, ako to, akým spôsobom ho zaznamenajú študenti“. Vyučujúci si tiež nie sú istí, ako použiť a čo ďalej robiť so záznamom procesu na seminári.

Modely zaznamenávania procesov nie sú štandardizované, a školiteľ so študentmi sa snažia poradiť si s ich obsahom. Náš model pre zaznamenávanie procesov odporúča používať trojstĺpcový postup. Všimnite si, že tretí stĺpec vyzýva študentov na komentáre, ako použiť teóriu. To vyžaduje od študentov premýšľať na vyššej koncepcnej úrovni ako pri viac používanom prístupe, ktorý sa sústredil len na dialóg. Je dôležité aby školitelia boli poučení o tomto modeli použitom v cvičnej skupine a aby sa naučili, ako najefektívnejšie využívať tento model pri práci s klientmi.

Trojstĺpcový model pre záznam procesov

⁸ K. M. NEUMAN, *Process recording: Fine-tuning an old instrument*. Journal of Social Work Education. Vol. 33 (2), 1997. ISSN 1043-7797, s. 237-243.

⁹ C. GRAYBEAL, *Process recording*, Journal of Social Work Education. Vol. 31. ISSN 1043-7797, 1995, s. 169-181.

¹⁰ J. ABRAMSON, at al., *Improving field instruction: An evaluation of a seminar for new field instructors*. Journal of Social Work Education. Vol. 26. 1990, ISSN 1043-7797, pp. 273-286.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

Cooper at al. (2005)¹¹ spracováva príklad záznamu procesov študentom: Študent sociálnej práce, ktorý je čerstvým absolventom psychoterapeutického výcviku, používa sebapsychológiu pri jeho práci s 38-ročnou ženou, ktorá trpí depresiami. Študent sa potýka s konceptom *zrkadlenia*. Tento koncept sa týka schopnosti matky rozpoznať a spätne reagovať na rozvíjajúce sa dieťa, oceňujúc jeho schopnosti a talent. Matka tu vystupuje ako samostatný objekt – osoba, ktorá je dostatočne vnútorne vyspelá a skúsená.

Táto časť demonštruje použitie trojstĺpcového modelu, pri ktorom sa študent pokúša porozumieť teórii o sebapsychológii pri práci s klientom.

Študent píše: „Pani Marková prišla na stretnutie s jej 3-ročnou dcérou. Opýtal som sa praktikantky, či môže dohliadnuť na jej dieťa, kým sa my porozprávame. Pomocníčka sa začala so mnou hádať pred pani Markovou. Stretnutie som začal po tom, ako praktikantka odišla a nechala ma s pani Markovou a jej dcérou v miestnosti.“

Ak sa študent podieľa na tomto procese zaznamenávania v skupine (triede), potom bude mať najväčší osah zo spätnej väzby. Najefektívnejšie bude, ak precvičujúci inštruktor a terénny vedúci prečíta denníkový záznam a okomentuje záznamy o procesoch stretnutia a ten záznam musí prejsť so študentom do jeho ďalšieho seminára, vytvárajúc súvislosť medzi seminárom a praxou.

3. PROFIL ABSOLVENTA SOCIÁLNEJ PRÁCE

Nevyhnutnou súčasťou prípravy sociálnych pracovníkov je definovanie profilu absolventa sociálnej práce. Pre lepšiu orientáciu uvádzame profil absolventa sociálnej práce tak, ako ho formulovala *Ústredná rada pre vzdelávanie a výcvik sociálnych pracovníkov vo Veľkej Británii* – CCETSW, ktorá reguluje minimálne štandardy a kompetencie, ktoré absolvent musí získať. Uvedený profil sa podľa nášho názoru výrazne približuje potrebám praxe.

Profil absolventa podľa CCETSW

Sociálny pracovník je pripravený vykonávať **nasledujúce odborné činnosti:**

- a) komunikovať a angažovať sa,
- b) posudzovať a plánovať,

¹¹ M. G. COOPER, , *Sociálna práca v praxi*. 2. vyd. Boston 2005, Pearson, s. 77.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

- c) podporovať a pomáhať k sebestačnosti,
- d) zasahovať a poskytovať služby,
- e) pracovať v organizácii,
- f) rozvíjať profesionálne sociálne kompetencie.

Tieto **kompetencie sociálneho pracovníka** možno podrobne definovať nasledovne:

A. KOMUNIKOVAŤ A ANGAŽOVAŤ SA

- Komunikovať s organizáciami a ľuďmi v rámci miestnych spoločenstiev a angažovať sa v záujme detí, dospelých, rodín či skupín, ktoré sú v núdzi či ohrození, s cieľom zlepšiť ich možnosti života, zapojiť sa a rozvíjať sa v spoločnosti.
- Nadviazať začiatkový kontakt a účinne komunikovať s deťmi, dospelými, rodinami a skupinami. Identifikovať a vyhodnocovať kľúčové ekonomické, sociálne, kultúrne, vzdelávacie, ekologické a politické faktory, ktoré pôsobia na službu a jej užívateľov. Identifikovať zhodné a odlišné hľadiská, hodnotu a ciele.
- Účinne komunikovať aj medzi jednotlivcami, organizáciami, miestnymi zdrojmi, dobrovoľníkmi a inými odborníkmi.

B. Prispievať k preventívnej práci, ktorá pomáha minimalizovať ohrozenie v rámci miestneho spoločenstva. POSUDZOVAŤ A PLÁNOVAŤ

- V spolupráci s inými posudzovať a získavať prehľad o životnej situácii a plánovať postupy reagujúce na zistené ohrozenie.
- Zbierať, zaznamenávať a vyhodnocovať informácie pre posúdenie. Pracovať s užívateľmi služieb a inými odborníkmi na vyhodnotenie a zhrnutie existujúcich a potencionálnych potrieb, zdrojov, fungujúcich prvkov a zodpovednosti.
- Rozpoznať využiteľné zdroje vo vnútri vlastnej organizácie, v iných organizáciách a v podporných sieťach.
- Zisťovať práva, zákonné požiadavky a zodpovednosť a priority organizácií. Formulovať a predložiť posúdenie a alternatívy jednania.
- Odporúčať ľudí iným organizáciám, ak je to nevyhnutné. Pracovať s požiadavkami zákona.

C. PODPOROVAŤ A POMÁHAŤ K SEBESTAČNOSTI

- Podporovať príležitosti k tomu, aby ľudia mohli použiť svoje vlastné sily a schopnosti, pomáhať im preberať zodpovednosť, zabezpečovať si svoje práva a dosiahnuť zmeny.
- Poskytnúť informáciu a radu jednotlivcovi, rodinám a skupinám.

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

- Uľahčiť všetkým prístup k ďalším zdrojom informácií.
- Podporovať práva detí a dospelých. Priamo vystupovať v záujme a v mene detí a dospelých.
- Vedieť poskytnúť deťom a dospelým možnosť učiť sa a rozvíjať sa smerom k sebestačnosti a k zapojeniu do rozhodovania o otázkach denného života.
- Pomáhať ľuďom k sebestačnosti, aby mohli použiť svoje vlastné sily a schopnosti. Pomáhať ľuďom vyjadriť svoje prednosti, schopnosti, potreby a svoje hľadiská, pomáhať im objasňovať ich ciele. Zdroje a možné prekážky na ceste k preberaniu zodpovednosti a pomáhať im voliť alternatívy, ktoré im pomôžu dosahovať zmeny.

D. ZASAHOVAŤ A POSKYTOVAŤ SLUŽBY

- Zasahovať a poskytovať služby k dosiahnutiu zmeny, za pomoci poskytnutia primeranej podpory, starostlivosti, ochrany a kontroly.
- Prispieť k poskytnutiu účinného a bezpečného fyzického prostredia pre jednotlivca, rodinu a skupinu. Prispieť k plánovaniu programov osobnej starostlivosti pre deti, mládež a dospelých.
- Dojednať a dosiahnuť zhody v cieľoch, očakávaniach, rolách, zodpovednosti a základných pravidlách pre priebežnú prácu s deťmi, mládežou, dospelými a skupinami. Prispieť k starostlivosti, ochrane a kontrole ľudí, ktorí ohrozujú seba a svoje okolie. Odolávať správaniu, ktoré vytvára riziko, stanoviť hranice očakávania. Zachovať a opätovne skúmať dohodnuté očakávanie konania.

E. PRACOVAŤ V ORGANIZÁCIÍ

- Preukázať schopnosť pracovať ako zodpovedný a efektívny člen organizácie, v ktorej je umiestnený.
- Byť zodpovedný za vlastné chovanie a prax, pracovať v rámci politiky danej organizácie a jej postupov.
- Rozoznať povahu tímu a vlastného prínosu v ňom. Vytvárať, udržiavať a rozvíjať spolupracujúci vzťah s členmi tímu a zamestnancami organizácie. Prispieť k plánovaniu, sledovaniu a kontrole zdrojov. Prispieť k hodnoteniu efektívnosti, účinnosti a hospodárnosti služieb.

F. ROZVÍJAŤ PROFESIONÁLNE SOCIÁLNE KOMPETENCIE

- Riadiť a hodnotiť vlastnú schopnosť, rozvíjať profesionálne kompetencie.
- Efektívne využívať supervíziu, dojednať priority a riadiť vlastné rozvrhnutie práce, vymieňať si informácie.
- Prispievať k vyjasneniu profesionálnych neistôt a konfliktov, vyvažovať práva, potreby

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

a možnosti.

- Odpovedať na neočakávané príležitosti a problémy. Rozhodovať sa. Prispievať k uchovaniu, kritickému hodnoteniu a vývoju vlastných profesionálnych vedomostí a hodnôt

Sociálna práca ako odborná činnosť v prospech klienta sa v praxi realizuje v **hierarchickom systéme**, v ktorom dominuje päť úrovní:

- odborná,
- samostatne odborná,
- expertná (špecialisti),
- riadiaca,
- vedecká.

Spôsobilosť

Jeden zo žiakov oznámil svoj úmysel učiť druhých Pravdu.

Učiteľ navrhol skúšku:

„Priprav si prednášku, na ktorej sa zúčastním,
aby som mohol posúdiť, či si už spôsobilý.“

Prednáška bola vynikajúca. Na konci podišiel k rečníkovi žobrák.
Rečník vstal a dal mu svoj plášť – aby dal zhromaždeniu dobrý príklad.

Neskôr mu učiteľ povedal:

„Tvoje slová boli vrúcne, no ešte nie si zrelý.“

„Prečo?“ spýtal sa sklamaný žiak.

„Z dvoch dôvodov: Tomu človeku si nedal možnosť,
aby vyslovil svoje potreby.
A nevieš sa povzniesť nad to,
aby si neohuroval iných svojou dokonalosťou.“

Projekt jest współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz ze środków budżetu państwa.
Przekraczamy granice

(Mello, *Minútová múdrosť*)¹²

Literatura:

1. ABRAMSON, J. at al. (1990). Improving field instruction: An evaluation of a seminar for new field instructors. *Journal of Social Work Education*. Vol. 26. ISSN 1043-7797.
2. BEBLAVÝ, M. (2009). *Sociálna politika*. Prešov: Adin. ISBN 978-80-8924-4478.
3. BOTEK, O. (2009). *Sociálna politika*. Piešťany: PN Print. ISBN 978-80-970240-0-0.
4. COOPER, M. G. (2005). *Sociálna práca v praxi*. 2. vyd. Boston: Pearson.
5. GRAYBEAL, C. at al. (1995). Process Recording. *Journal of Social Work Education*. Vol. 31. ISSN 1043-7797.
6. LEVICKÁ, J. (2006). *Na cestě za klientom*. Trnava: ProSocio. ISBN 20-969454-0-8.
7. MELLO, A. (2008). *Minútová múdrosť*. Bratislava: Eugenika. ISBN 978-80-8100-0591.
8. NEUMAN, K. M. (1997). Process recording: Fine-tuning an old instrument. *Journal of Social Work Education*. Vol. 33 (2). ISSN 1043-7797.
9. TOMEŠ, I. (1997). *Vzdělávací standardy v sociální práci: pro středoškolský, vyšší odborný a vysokoškolský stupeň vzdělání* (Ed.). Praha: Sociopress. ISBN 80-902260-3-5.

¹² A. MELLO, *Minútová múdrosť*. Bratislava 2008, Eugenika. ISBN 978-80-8100-0591, s. 48-49.